

Gimnazija in ekonomska
srednja šola Trbovlje

AVTENTIČNA NALOGA

Ovrednotenje turističnih zmožnosti v zasavski regiji

Interdisciplinarni tematski sklop Novo Zasavje

Mentorji: prof. Katarina Bola Zupančič
prof. Maruša Stoklasa Drečnik
prof. Boštjan Kosec

Avtorji: Vid Satler
Tim Groboljšek
Jan Gorjup
Jernej Hrovatič

Zagorje ob Savi, 2020

ZAHVALA

Vsi skupaj se iskreno zahvaljujemo vsem mentorjem predmeta Novo Zasavje za usmerjanje, pomoč in potrpežljivost pri izdelavi avtentične naloge.

Za spodbudo in nadzor v času izolacije se zahvaljujemo staršem, ki so nas k delu vzpodbujali, nas tolažili, nam pomagali in nas vedno imeli na očeh.

Zahvaljujemo se dr. Mileni Čerenak Satler in podjetju SIPS AD d.o.o. za strokovne podatke in slikovno gradivo za rudnik Sitarjevec.

Zahvaljujemo se šolski ustanovi GESŠ, ki omogoča izbirni predmet ITS Novo Zasavje.

KAZALO

ZAHVALA.....	2
KAZALO	3
KAZALO SLIK	4
KAZALO TABEL	5
KAZALO GRAFIKONOV	5
POVZETEK	6
UVOD	7
1. ZGODOVINA ZASAVJA IN RUDARJENJA	8
2. NA POTI K TURIZMU	12
2.1. NARAVNE DANOSTI	15
2.2. KULTURNO-ZGODOVINSKA DEDIŠČINA.....	17
3. ANALIZA STANJA.....	19
3.1. ZASAVSKA POBUDA K TURIZMU.....	19
3.2. OVREDNOTENJE TRENUTNEGA STANJA V ZASAVSKEM TURIZMU.....	19
3.2.1. Ponudba ogledov kulturnih in naravnih znamenitosti	20
3.2.2. Neprepoznavnost Zasavja kot turistične destinacije	20
3.2.3. Pomanjkanje info centrov in info gradiva	21
Turistično društvo Ruardi	21
Turistično društvo Trbovlje	22
Turistično društvo Hrastnik	23
3.2.4. Ponudba prenočišč	24
3.2.5. Gostinski obrati in ponudba	26
3.2.6. Promocija.....	27
3.2.7. Neustrezne označbe	28
3.2.8. Šibkejša gospodarstva	30
3.2.9. Nezaupanje prebivalstva	31
4. MOŽNOSTI IN AKTIVNOSTI, KI BI SE JIH DALO (BOLJ) IZKORISTITI	32
4.1. »DRY-TOOLING«	32
4.2. JAMATLON, DRUGA RUDARSKA IN INDUSTRIJSKA DEDIŠČINA	33
4.3. RUDNIK SITARJEVEC	34
4.4. »ESCAPE ROOM«.....	35

4.5.	RIBOLOV	36
4.6.	POHODNIŠTVO	37
	ZAKLJUČEK	38
	VIRI IN LITERATURA	39

KAZALO SLIK

Slika 1.1:	Rjavi premog. Vir: https://www.drva.info/sl/izdelek/rjavi-premog-25kg-EPRRJAVI25(40)sl [Citirano: 6. 5. 2020].	8
Slika 1.2:	Trboveljska premogokopna družba. Vir: https://www.bolha.com/hobi-in-prosti-cas-strokovna-literatura-prirocniki/trboveljska-premogokopna-druzba-zmago-plemeniti-jelincic-oglas-571683 [Citirano 4. 5. 2020].	10
Slika 1.3:	Otroci »banditov« Nemce učijo zgodovino. Vir: https://www.dnevnik.si/1042712560 [Citirano 7. 5. 2020].	10
Slika 1.4:	Hrastnik. Vir: http://muzej.rlv.si/si/zanimivosti/432 [Citirano 7. 5. 2020].	12
Slika 2.1:	Les mines de Trbovlje bientôt sur le carreau. Vir: https://twitter.com/CdBalkans/status/829985745926488064 [Citirano 2. 5. 2020].	13
Slika 2.2:	V tri krasne. Vir: https://www.zon.si/kaj-zasavje-ponuja-turistom/ [Citirano 4. 5. 2020]	14
Slika 2.3:	Ceroz Zasavje. Vir: CEROT Zasavje: http://www.ceroz-hrastnik.si/predstavitev.php?2 [Citirano 4. 5. 2020].	15
Slika 2.4:	Zasavje v jeseni. Vir: https://savus.si/zasavje-v-jeseni/ [Citirano 4. 5. 2020].	16
Slika 2.5:	Borovniški most na sliki prof. Staneta Kumarja. Vir: http://www.andros.si/doc/D16-juzna-proga.pdf [Citirano 4. 5. 2020].	17
Slika 3.1:	Lokacija Turističnega društva Ruardi. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020].	22
Slika 3.2:	Lokacija Turističnega društva Trbovlje. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020].	22
Slika 3.3:	Zgradba, v kateri se nahaja društvo. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020].	23
Slika 3.4:	Vhod v prostore društva. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020].	23
Slika 3.5:	Gostišče Kum v Zagorju. Vir: http://kum.si/galerija/ . [Citirano 6. 5. 2020].	25
Slika 3.6:	V 3 krasne Celostna grafična podoba. Vir: https://www.yumpu.com/en/document/view/54386874/2-v-3-krasne-celostna-graficna-podoba . [Citirano 6. 5. 2020].	27
Slika 3.7:	Spregledano slovensko mesto, ki vas popelje v preteklost. Vir: https://www.zurnal24.si/popotnik/virtualni-skok-v-preteklost-341988 . [Citirano 6. 5. 2020].	28
Slika 2.1:	AC CE – LJ (izvoz z AC na cesto R1 Trojane-Izlake). Vir: (PISO, 2020). [Citirano 6. 5. 2020]	29
Slika 3.9:	AC LJ-CE (izvoz Trojane). Vir: (PISO, 2020). [Citirano 6. 5. 2020]	29
Slika 3.10:	AC LJ-CE (izvoz z AC na cesto R1 Trojane-Izlake). Vir: (PISO, 2020). [Citirano 6. 5. 2020]	30
Slika 4.1:	Skupna tura dry-tooling + ledno plezanje. Vir: http://www.aodomzale.si/blog/2019/01/13/skupna-tura-drytooling-ledno-plezanje/ . [Citirano 7. 5. 2020]	32

Slika 4.2: Jamatlon 2019. Vir: https://www.jamatlon.si/ . [Citirano 8. 5. 2020].....	33
Slika 4.3: Rudnik Sitarjevec (Vir: Zasebni arhiv).....	35
Slika 4.4: Pobeg iz rudnika kmalu v Trbovljah. Vir: http://kum24.si/clanek/novice/5d3059397d37e/pobeg-iz-rudnika-kmalu-v-trbovljah . [Citirano 6. 5. 2020]	35
Slika 4.5: Kje loviti? Vir: http://www.som.si/lov.module.php?id=27 . [Citirano 6. 5. 2020]	36
Slika 4.6: Tekmovanje v ribolovu 2016. Vir: https://www.sever-zasavje.si/sl/news/tekmovanje-v-ribolovu-2016.html . [Citirano 6. 5. 2020]	36

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Prenočitvene zmogljivosti v Zasavski regiji (december 2017), Vir: <i>SURS</i>	26
---	----

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Prihodi in prenočitve v obdobju 2011 – 2014, Vir: <i>SURS</i>	24
Grafikon 2: Skupek prihodov in prenočitev turistov v letu 2019 za vse tri občine, Vir: <i>SURS</i>	26

POVZETEK

Zasavje leži v osrednjem delu Slovenije in je najmanjša slovenska regija. Vanjo umeščamo občine Trbovlje, Zagorje in Hrastnik. Glede na to, da v našo statistično regijo spada tudi Litija, ki ima ravno tako rudarsko preteklost, smo v nalogi obdelali možnosti razvoja turizma v vseh štirih.

Turizem je v Zasavju panoga, ki jo premalo izkoriščamo. Zaradi ugodne geografske lege, relativno dobre dostopnosti in nekaterih specifičnih in celo edinstvenih možnosti, ima velik potencial za njegovo rast, vendar se vanj premalo vlaga.

V Zasavju bi lahko koristili predvsem naravnogeografske lastnosti vseh treh dolin kot so:

- Gozdovi
- Reke
- Rastje
- Hribovit svet okoli dolin
- Rudarska, geološka in druga industrijska dediščina

Obetaven je športni turizem. Za rafting, vožnjo s kanujem ali kajakom je primerna reka Sava, ki jo za treninge že uporabljajo naši vrhunski športniki.

Premalo truda je vloženega v pohodništvo in športno plezanje. Preveriti bi bilo treba možnosti ureditve plezalnih sten ob reki Savi, kjer se lahko združi z drugimi dejavnostmi, zanje je možno izkoristiti tudi obstoječe kamnolome.

Menimo, da bi se lahko več promoviralo v aktivnosti kot sta lov, predvsem na t.i. Kumlanskem, ribištvo na zagorskem ribniku, v dolini Save itd.

V višjih predelih Zasavja so poleg znanih tudi manj znane ali celo neoznačene pohodne poti, ki bi se lahko odprle tudi za bolj zahtevne pohodnike. Skupaj z ostalimi potmi se lahko promovirajo na straneh kot so Gore.si, Geopedia.si...

Turistična društva in turistične agencije Zasavja bi se morala povezati med seboj in tudi z drugimi po Sloveniji. Poiskati je treba izvirne načine promocije turističnih produktov in pozornost usmeriti v kakšne bolj edinstvene ali neizkoriščene izkušnje, aktivnosti...

Raziskali in ugotovili smo tudi primanjkljaj kakovostnih prenočišč v mestih. Večina prenočišč se po naši oceni nahaja v planinskih domovih. Ti so s povprečno kvaliteto in oddaljenostjo od urbanega območja primerni predvsem za pohodnike, medtem ko ostalim gostom ostaja nekaj sob po gostiščih.

Ponudba v zasavskih gostiščih bi bila lahko prilagojena tako, da bi ob običajnem jedilniku ponujala tudi zasavske specialitete npr. zasavsko kisl juho - ajmoht, grenadirmarš, knapovsko sonce, močnik, prežganka, jetrnice itd. To bi doprineslo k večji prepoznavnosti Zasavja na gurmanskem zemljevidu Slovenije.

Za zasavske občine je zelo primerno razvijanje izletniškega turizma, ki se lahko poveže s kakšno od športnih, kulturnih ali drugih aktivnosti.

Glede na to, da je Zasavje izrazito industrijsko in ima bogato rudarsko preteklost, se lahko v sklop tega poveže tudi ogled odprtih delov zaprtih rudnikov, obisk kakšne urejene lokacije druge industrijske dediščine, ogled Steklarne Hrastnik ali druge obrtne ali industrijske dejavnosti.

Res je, da Zasavje ne more nuditi takšne ponudbe, kot jo nudijo večji slovenski turistični centri kot npr. Ljubljana ali pa Bled. Po drugi strani pa je to mogoče celo prednost, ker obiskovalci in turisti lahko bolj začutijo utrip naših mest in krajev.

Ključne besede: ponovno ovrednotenje, izletništvo, prepoznavnost, naravne danosti, kulturno-zgodovinska dediščina, industrijska dediščina rudarska in geološka dediščina

UVOD

Za izdelavo avtentične naloge na tematiko oz. lahko bi rekli tudi na problematiko turizma v Zasavju, smo se odločili zato, ker radi razmišljamo o potencialih, ki jih nudijo naši domači kraji. Zato smo se odločili, da bomo raziskali možnosti požitve turizma v zasavski regiji. Želimo ugotoviti vsaj nekaj razlogov, zakaj se nekatere izjemne in edinstvene prvine Zasavja v smislu kulturno-zgodovinske, rudarske in industrijske preteklosti ter naravne danosti, ne izkoristijo tako, kot bi se po našem mnenju lahko.

Do odločitve, da na začetku dodamo še krajši zgodovinski pregled rudarjenja v Zasavju, smo prišli z željo po tem, da ustvarimo nek časovni kontinuum, s katerim bi vzpostavili širšo sliko o Zasavju. Narediti želimo primerjavo med preteklostjo, sedanjostjo ter s stališča mladih podati usmeritve o prihodnosti.

V teh krajih smo odraščali vsi člani skupine. Lepoto zapuščine preteklih rodov ter zapuščine zemlje, ki je omogočila nastanek vsega okoli nas, negujemo globoko v srcih in smo zanjo nadvse hvaležni.

Hoteli smo predstaviti lastne ideje ter možnosti za razvoj, s katerimi menimo, da bi se lahko naša regija v najlepši luči pokazala še ostalim sonarodnjakom in tujim turistom.

1. ZGODOVINA ZASAVJA IN RUDARJENJA

Zasavska pokrajina je bila pred več kot dvema stoletjema predvsem kmetijska, povezave so bile slabe, obrt je bila razvita v okvirih potreb, industrije ni bilo. Stisnjenost med hribe in posledično malo ravnih obdelovalnih površin je kmetom otežkočalo življenje.

Potem pa Janez Vajkard Valvazor v svoji znameniti zbirki Slava vojvodine Kranjske poroča, da so kmetje v vasi Strahovlje naključno odkrili črno zemljo, ki jo je prekrivala tanjša plast običajne zemlje in drugih materialov. Zapisal je, da so jo lekarnarji kot "zmajevo kri" zdrobljeno prodajali za zdravljenje živine.

Slika 1.1: Rjavi premog. Vir: [https://www.drva.info/sl/izdelek/rjavi-premog-25kg-EPRRJAVI25\(40\)sl](https://www.drva.info/sl/izdelek/rjavi-premog-25kg-EPRRJAVI25(40)sl)
[Citirano: 6. 5. 2020].

Kljub temu, da so novice v tistem času potovale počasi, so nanje postali pozorni tuji strokovnjaki z izkušnjami pri iskanju in pridobivanju premoga. Po odkritju, da je na področju sedanjega Zasavja nahaja celo več nahajališč premoga, se je življenje ljudi začelo spreminjati. Več kot dve stoletji izkoriščanja energetske surovine je za vedno spremenilo relief površin nad odkopnimi polji, za potrebe rudarjenja in dejavnosti, katerih razvoj je omogočalo, so bili posekani gozdovi, kraji so se počasi začeli povezovati med seboj in z drugimi deli Slovenije.

Premog je v naše kraje privabil tuje rudarje, ki so s seboj prinesli svoj jezik, navade, način priprave hrane, zanje je bilo treba zgraditi ustrezna bivališča. Ker je priseljevanje prineslo potrebe po večji oskrbi s hrano, so kmetje dobili priložnost za dodaten zaslužek. Za tiste, ki so se priselili z družinami, je bilo treba slej ko prej poskrbeti za osnovno izobraževanje, razvijati so se začele različne športne in kulturne dejavnosti.

Rjavi premog so v Zasavju začeli načrtno izkoriščati okrog leta 1755, ko je v Zagorju baron Franc Raigersfeld dobil prvo uradno dovoljenje za pridobivanje le-tega. Leta 1804 je uradno začel kopati in prodajati premog Franz Maurer. Ustanovil je Maurerjev premogovnik in 10. novembra 1804 pridobil prvo uradno dovoljenje za pridobivanje premoga za trboveljski rudnik. Na Vodah je država leta 1842 ustanovila še en premogovnik, vendar je le-ta ne dolgo

po odprtju prešel v zasebno last in bil preimenovan v Vodensko premogokopno družbo. Veliko manjših premogovnikov pa se je postopoma tudi združevalo v večje.

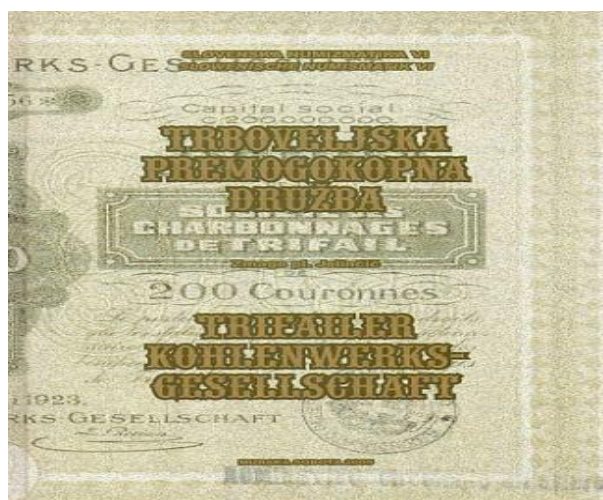
Rudarjenje je hitro postajalo glavna panoga. Geografske danosti v tistem času niso omogočale tako hitrega razvoja povezav z drugimi regijami, po katerih bi premog dovažali tovarnam, ki so ga potrebovale. Lažje jih je bilo prenesti k njegovemu izvoru. Tako je v Zagorju začela obratovati topilnica cinka, svinca, steklarna, apnenice, opekarna. Tudi v Hrastniku in Trbovljah so se v bližini rudnikov razvijale dejavnosti in industrija, ki je podpirala razvoj premogovništva, sočasno pa tudi industrija, ki jo je omogočila ravno ta energetska surovina.

Izgradnja južne železnice Dunaj-Trst leta 1849 pa je izredno pomagala zasavskim premogovnikom in širitvi prodaje v ostale dele Slovenije. Železnica je postala velik porabnik premoga, hkrati pa je omogočala še transport le-tega v večjih količinah.

30. 12. 1872 je bila ustanovljena Trboveljska premogokopna družba (TPD), bila je delniška družba (d.d.). Leta 1873, le leto po ustanovitvi, je kupila Vodenski in Maurerjev premogovnik v Trbovljah, nato pa še leta 1880 rudnike v Hrastniku in Zagorju. Sedež so imeli na Dunaju, rudnike pa so vodili strokovnjaki, ki so to delali že prej in so imeli izkušnje. Voditelji v Zasavju so za rudnike lahko odločali le manjše, tehnične odločitve, odločitve težjega pomena, kot so širjenje rudnikov, itd. pa so imeli v pristojnosti šefi na Dunaji.

V Sloveniji je bila TPD eden izmed največjih monopolov. Posamezni rudniki niso imeli možnosti biti na trgu, saj je bila TPD toliko večja in je bila cena premoga veliko nižja, količina in zaloge pa veliko večje. Na samem začetku, so bili voditelji rudnika in strokovnjaki v letem tujci, v koncu 19. stoletja in začetku 20. pa se je izšolalo še nekaj Slovencev in sedaj so bili voditelji v rudnikih tudi Slovenci.

Rudniki so od začetka potrebovali le nekaj delovne sile, z razvijanjem in širjenjem pa so potrebovali delovno silo, ki jo Zasavje ni moglo ponuditi, zato so začeli delavci prihajati tudi iz drugih delov Slovenije, bivše Jugoslavije in iz tujine.

Slika 1.2: Trboveljska premogokopna družba. Vir: <https://www.bolha.com/hobi-in-prosti-cas-strokovna-literatura-prirocniki/trboveljska-premogokopna-druzba-zmago-plemeniti-jelincic-oglas-571683> [Citirano 4. 5. 2020].

Z razvijanjem rudniške industrije je Zasavje iz kmečke postopoma prehajalo popolnoma prešlo v industrijsko družbo. Modernizacija, mehanizacija in racionalizacija rudnikov so glavne značilnosti razvoja pred in po prvi svetovni vojni. Kot že omenjeno, se je v Zasavju in okolici poleg rudarjenja razvilo ogromno drugih industrijskih panog, kot so steklarna, svinčarna, cinkarna ...

Leta 1918 se je sedež z nastankom stare Jugoslavije preselil z Dunaja v Ljubljano, lastniki pa so ostali isti. TPD je svoje delavce slabo plačevala. Ko je v tistem času prišla kriza, jih je bilo ogromno odpuščenih in veliko se jih je preselilo v Ameriko ter zahodno Evropo. Že v zgodnjih letih se je oblikovalo delavsko gibanje, ki si je prizadevalo za izboljšanje plač, pravic in nasploh položaja delavcev. Delavci so se za svoje pravice morali močno boriti, to se je pa po navadi začelo in nadaljevalo tudi s stavkami. Ena največjih in najbolj nasilnih stavk je bila leta 1889, rezultat katere so bile povišane plače in uvedba 8-urnega delavnika. Sledilo je še veliko stavk. Nekatere so trajale par dni, nekatere pa tudi več mesecev. S stavkami in drugimi protesti so delavci zelo izboljšali svoj položaj.

Rudarjenje je med drugo svetovno vojno bilo v zelo slabem položaju. Nemci so potrebovali veliko premoga in vseeno jim je bilo za razmere delavcev in posledice, ki jih je imelo tako ropanje jam.

Slika 1.3: Otroci »banditov« Nemce učijo zgodovino. Vir: <https://www.dnevnik.si/1042712560> [Citirano 7. 5. 2020].

TPD je delovala vse do konca druge svetovne vojne, nato pa je država prevzela nadzor in leta 1946 rudnike nacionalizirala.

Leta 1950 je bil izvoljen delavski svet in delavski odbor. Za tem je preteklo nekaj vode in leta 1968 so se vsi trije zasavski premogovniki združili v Zasavske premogovnike Trbovlje. Zasavski premogovniki so se z leti še ogromno razširili, npr. ko so se leta 1979 združili v

SOZD Revirski energetski kombinat Edvarda Kardelja z drugimi organizacijami, kot so Termoelektrarna Trbovlje, Rudarsko gradbeno dejavnost Trbovlje in industrijsko montažnimi delavnicami.

Do leta 1984 sta se priključila še rudnika rjavega premoga Senovo in Kanižarica in rudnik Laško. Dejavnost SOZD-a je bila kot vidimo zelo razvejana. Velik pomen so imeli rudniki, vendar je ta dejavnost vključevala tudi kovinarje in električarje, proizvodnjo termoelektrične energije, gradbena dela, tovarne prevoze in še veliko drugih dejavnosti. Leta 1985 SOZD spremeni svoje ime v Rudnike rjavega premoga Slovenije (RRPS). Tako je v tej organizaciji konec leta 1985 združeno ogromno rudnikov (Trbovlje, Hrastnik, Zagorje, Laško, Senovo, Kanižarica), Separacija Trbovlje in Rudarski šolski center Trbovlje.

Leta 1990 preneha delovati SOZD, DO RRPS (DO so delavske organizacije - Termoelektrarna Trbovlje, Rudarska gradbena dejavnost Trbovlje in industrijsko montažne delavnice) se reorganizira v družbeno podjetje Rudniki rjavega premoga Trbovlje.

RRPS je 1991 ustanovil 12 hčerinskih družb in preneha delovati leta 1995, s čimer nastanejo štiri podjetja; Rudnik Trbovlje-Hrastnik in tri družbe v zapiranju - Rudnik Kanižarica, Senovo in Zagorje. Rudnik Trbovlje-Hrastnik (RTH) je z delovanjem pričel 1. januarja 1996, njegova lastnica pa je bila Republika Slovenija. Danes je uradni naziv družbe RTH, rudnik Trbovlje-Hrastnik d.o.o., Trg revolucije 12, Trbovlje.

Rudniki so imeli za Zasavje ogromen pomen, saj se je Zasavje industrijsko in ekonomsko razvijalo s pomočjo rudnikov. Ti so torej poleg svoje industrije razvili tudi druge industrije (npr. TET je bila zelo odvisna od rudnikov). V povezavi se je tudi gradilo veliko stanovanj, kulturnih, zdravstvenih in izobraževalnih objektov. Rudniki so oskrbovali tudi druge organizacije s premogom, potrebnim za delovanje – steklarne, kasneje tudi Termoelektrarna Trbovlje.

Slika 1.4: Hrastnik. Vir: <http://muzej.rlv.si/si/zanimivosti/432> [Citirano 7. 5. 2020].

2. NA POTI K TURIZMU

Zasavje je bilo v zadnjih treh stoletjih regija, v katero se je kapital primarno vlagal bolj ali ne zaradi njenih naravnih virov (torej rjavega premoga) in bujno rastoče industrije. Turizem pa se je počasi razvijal v ozadju v svojem tempu.

“Zasavska regija je z 264 km² površine in 42.983 prebivalci najmanjša med dvanajstimi slovenskimi statističnimi regijami. Tradicionalno industrijska in rudarsko-energetsko območje je po zapiranju rudnikov in zatonu nekaterih industrijskih panog v zadnjih dvajsetih letih v obdobju preobrazbe. Spreminjanje spremlja vrsta težav, povezanih s staro industrijsko strukturo, neugodno demografsko podobo z visoko brezposelnostjo, pokrajinsko degradacijskimi procesi in onesnaženim okoljem. Podobni procesi so značilni za vsa podobno »izčrpana« območja v Evropi, znano je tudi, da preobrazba traja nekaj desetletij, pri čemer je izjemnega pomena razumevanje širše skupnosti in posebna obravnava takšnih območij, ki vključuje tudi denarno pomoč.” (RRP zasavske regije za obdobje 2014-2020, 2015, str. 6)

Slika 2.1: *Les mines de Trbovlje bientôt sur le carreau.* Vir: <https://twitter.com/CdBalkans/status/829985745926488064> [Citirano 2. 5. 2020].

Varno je reči, da je bila dolga leta (premogovna) industrija poglavitna gospodarska dejavnost, s katero se ukvarjala večina zaposlenega prebivalstva. Turizem pa svoje »dejavnosti« izven kakšnega počitniškega domova npr. na Sveti planini in pohodnika ni kazal, saj Zasavje v tistem času – in lahko bi rekli, da tudi danes – potencialnemu turistu ni ravno imelo za ponuditi kakšne velike izbire dejavnosti.

Ko pa je začelo kazati, da bodo premogovniki ter industrijski obrati začeli zapirati svoja vrata, so se občine in prebivalci začeli obračati od energetike, industrije in rudarstva na druge dejavnosti. Veliko »težke« industrije oziroma podjetij s tovrstno industrijo je šlo v stečaj.

Ko se je Slovenija osamosvojila in začela prodirati na tuje trge, je vsa industrija začela dobivati nove konkurente. S tem se je manjšala konkurenčnost domačih podjetij, saj je bila nekatera tehnologija v tujini bistveno boljša, veliko večja je bila tudi avtomatizacija, ki je počasi prodirala tudi k nam in tako povzročila izgubo delovnih mest. Tako je tudi v zasavski regiji kar nekaj podjetij propadlo.

Poleg tega se je okolje srečevalo s težavami. Dolgoletno izkoriščanje premoga je privedlo do onesnaženosti in degradiranosti narave – kar je mogoče tudi pripomoglo k manjšem obisku iz tujih krajev. Okoljevarstveniki so stvari vzeli v svoje roke in odprli so pot k izboljšanju okoliških razmer.

Z gradnjo čistilnih naprav za vode in zrak se je stanje okolja izboljšalo, problemi, ki ostajajo, so povezani predvsem z onesnaženim zrakom in majhnimi prašnimi delci, ki jih omogoča geografska lega s slabo prevetrenostjo urbaniziranih dolin. Prav tako so bili

storjeni pomembni koraki pri sanaciji degradiranih površin, smotrni rabi prostora in urejanju določenih mestnih predelov. (Regionalni razvojni program Zasavske regije 2014-2020, 2015)

Oznaka, da je Zasavje rudarska in precej industrijska regija, ga velikokrat prikaže v slabši luči. Pa ni vse tako, saj je bilo v zadnjih 30-ih letih veliko storjenega s strani občin in prebivalstva, da se je okoliš izboljšal in s tem tudi dobro počutje ter optimizem ljudi.

Naš cilj ni, da bi v Zasavju odkrili neko zlato žilo, ki se je ves čas skrivala pred našimi očmi in s tem našo regijo popeljali v finančne sanje vsakega računovodje. Prepričani smo, da nismo prvi, ki v zadnjih 30-ih letih načenjamo vprašanje turizma v naši regiji.

Prav nasprotno – naše mnenje je, da Zasavje ni – nikoli ni bilo – in nikoli ne bo turistično cvetoča regija, ki bi se kosala z Bledom npr. To bi spremenilo podobo naših krajev, ki jo imamo danes tako radi – relativno odmaknjena pokrajina, ki jo zaznamuje njena rudarska preteklost in v kateri žive posebna sorta ljudi... v kateri pozoren popotnik odprtega srca lahko najde ene najmilejših prizorov, ki jih je rodil naš svet.

Menimo, da so naše pokrajine kot nalašč narejene za izletniški turizem, ki ne bi preveč obremenjeval okolja ali pa prebivalcev občin. V njih so tako rekoč skriti biseri za ljudi s pozornim očesom, in tako bi morale tudi ostati. Lepote narave, neoskrunjene z valovi turistov iz leta v leto odražajo spokojen čar, ki ga je vredno ohraniti.

Slika 2.2: V tri krasne. Vir: <https://www.zon.si/kaj-zasavje-ponuja-turistom/> [Citirano 4. 5. 2020]

Želimo raziskati, ali obstajajo aktivnosti oz. lokacije, ki bi bile popolne za določene aktivnosti, a do zdaj bodisi zaradi primanjkljaja finančnih sredstev bodisi zaradi preprostega spregleda, še niso bile izkoriščene. V naših očeh je turizem ena izmed tistih lepih panog, saj ti da priložnost, da razmišljaš o možnostih, ki obstajajo. Da ti priložnost, da predstaviš svoje ideje, pa četudi so te ideje nerealne in idealistične. Zato smo se odločili, da združimo

vpogled v preteklost Zasavja s turizmom, tako da naredimo s poklonom preteklim rodovom kontrast z razmislekom o njegovi prihodnosti ter s tem naredimo širšo sliko o tem, kje zdaj stojimo – s tem pa ustvarimo kontinuiteto, za katero verjamemo, da jo zna ceniti še kdo drug.

2.1. NARAVNE DANOSTI

Zasavje leži v dolini reke Save na prehodu med Alpami in obrobjem Panonske nižine in je v neposredni bližini gospodarsko razvite Osrednje Slovenije. Osnovna pokrajinska značilnost je reliefno razgibano hribovito površje. Prometno žilo predstavlja dolina Save, ob kateri ležijo vsa občinska središča. Ozek pas obrečnega sveta omogoča cestno in železniško povezavo Zasavja s sosednjimi regijami. Zasavsko regijo sestavlja pet občin: občina Zagorje ob Savi, občina Trbovlje, občina Hrastnik, občina Radeče in občina Litija – v primerjavi z Zasavsko statistično regijo, ki jo sestavljajo le občina Zagorje ob Savi, občina Trbovlje ter občina Hrastnik.

Slika 2.3: Ceroz Zasavje. Vir: CEROZ Zasavje: <http://www.ceroz-hrastnik.si/predstavitev.php?2>
[Citirano 4. 5. 2020]

Za Zasavje je značilna stara industrijska sestava ter nizek delež kmečkega prebivalstva. Regijo sestavljata dve pokrajinski podobi – na eni strani so v dolinah gosto poseljena urbana središča, na drugi strani pa so obsežnejša višje ležeča območja, ki tvorijo redko poseljeno podeželje.

Zasavje se nahaja v osrednjem delu Posavskega hribovja, ki je zelo razčlenjeno in pestro. Opazimo vse od grap, globokih sotesk in dolin s srednje visokimi vzpetinami. Glavno žilo predstavlja reka Sava, ki je ustvarila čudovito sotesko s strmimi vzpetinami, kar naredi prometni povezavi (cesto in železnico), ki tečeta skoznjo, še tako bolj privlačni. Ravnine je v občinah malo.

Območje ima (zmerno) celinsko podnebje, za katerega je značilen višek padavin poleti in najmanj pozimi. V povprečju prejme 1300 – 1400 mm padavin na leto, v najhladnejšem mesecu temperatura znaša med 0 in -3 °C, najtoplejšega pa med 15 in 20. Zaradi ugreznjenega površja obdanega s srednje visokimi vzpetinami pa tudi pogosto prihaja do temperaturne inverzije.

Vzpetine in doline pa krasijo gozdovi, ki jih tam in tam prekinejo travniki in kmetijske površine. Prekrivajo več kot polovico površja. Prevladujejo listnati gozdovi, v čemer so bukovi predstavniki 70,4%. Gozdovi imajo pomembno ekološko, rekreativno in gospodarsko vlogo.

Slika 2.4: Zasavje v jeseni. Vir: <https://savus.si/zasavje-v-jeseni/> [Citirano 4. 5. 2020]

Zasavje je bogato tudi z naravnimi znamenitostmi, med katerimi izstopata krajinska parka Mrzlica in Kum. Obsežna območja Zasavja so zajeta v evropsko omrežje posebnih varstvenih območij Natura 2000, glavni cilj katerega pa je ohraniti biotsko raznovrstnost za prihodnje rodove.

»Naravne danosti območja ustvarjajo pogoje v smeri razvoja pohodniškega, rekreativnega, adrenalinskega in izletniškega turizma.« (Operativni program razvoja turizma v Zasavju do leta 2013, 2012, str. 13)

Ta odstavek se nam zdi ključen. Poudarja idejo o izkoristku estetske privlačnosti zasavskega prostora v smislu pohodniškega, rekreativnega, adrenalinskega in izletniškega turizma, kar

se nam glede na bolj borno ponudbo stvari, ki bi tujca v naše kraje pritegnile ter bi vkup bile zanimive in sproščujoče, zdi zelo smiselna usmeritev pozornosti.

2.2. KULTURNO-ZGODOVINSKA DEDIŠČINA

Prisotnosti zgodovinsko-kulturnega bogastva v Zasavju se ne da oporeči. Arheološke najdbe pričajo že o naselitvi iz prazgodovine. Zasavska regija je zaradi primanjkljaja bistvene prometne infrastrukture do izgradnje železniške povezave Dunaj – Trst leta 1857 bila odvisna od Save kot glavne prometne povezave z »zunanjim svetom« - brodarjenje je zapuščina tega časa. Življenje prebivalstva je bilo precej povezano z religijo, kar odražajo številni sakralni objekti (cerkve, znamenja in drugi objekti).

Slika 2.5: Borovniški most na sliki prof. Staneta Kumarja. Vir: <http://www.andros.si/doc/D16-juzna-proga.pdf> [Citirano 4. 5. 2020]

Rudarstvo in z njim povezane industrijske dejavnosti so bile od začetka 19. stoletja gonilna sila razvoja. Tujce je v naše kraje pripeljala možnost za delo, pri čemer so s seboj prinesli še svojo kulturo, tuje vlagatelje pa zadostne količine energetskih virov. S tem so nastajala nova naselja in delavske kolonije, kar pa je dalo poseben »imidž« zasavskim urbanim naseljem. Tuje priseljevanje se kaže tudi v posebni govorici, v kateri se zasledi nemške besede in pa drobce iz balkanskih jezikov.

Na območju Zasavja se nahajajo štirje muzeji, ki ohranjajo spomin na našo preteklost in delujejo v skladu s številnimi kulturnimi društvi, ki oživljajo tradicionalno kuhinjo, nošo, delo na podeželju ter pripravljajo različne prireditve, razstave in tekmovanja. Pevska društva v svoj program vključujejo tudi stare pesmi, ki so jih opevali pri delu.

3. ANALIZA STANJA

Metode dela so temeljile na iskanju, analizi, primerjanju in naposled uporabi podatkov s spleta. Do fizične literature dostopa zaradi kriznih razmer v času izdelave naloge ni bilo. Podatke smo črpali tudi uradnih dokumentov z vseh treh zasavskih občin.

Za pomoč se je član skupine obrnil tudi na svojega starša, ki je priskrbel informacije in slikovno gradivo za rudnik Sitarjevec, s katerim se je le-ta ukvarjal profesionalno.

3.1. ZASAVSKA POBUDA K TURIZMU

»Krovni cilj je spodbuditi razvoj turizma v Zasavju, pri čemer se zavedamo, da ta dejavnost tudi v prihodnje v regiji ne bo imela vidnejše gospodarske vloge. Hkrati pa smo vsi vključeni prepričani, da je obiskovalcem od drugod in tudi tukajšnjemu življu moč odkriti in ponuditi številne, v marsičem edinstvene zanimivosti; nenazadnje Zasavje premore kar sedem območij, ki so zaradi naravnih značilnosti in ohranjenosti zaščiteni s programom Natura 2000, slikovit kontrast med urbanimi industrijskimi dolinami in hribovitim zaledjem, bogato dediščino in razvejano kulturno, rekreativno in še kakšno dejavnost.« (Občina Trbovlje, 2012)

Kot je razvidno na občinski spletni strani občine Trbovlje, ki je pred leti prevzela koordinacijo skupne operacije Nature 2000, tudi sami občinski funkcionarji ne pričakujejo največ od turizma pri doprinosu v proračun. Vendar v naših očeh turizem ne predstavlja le vrednosti v smislu materialnega oz. konkretnega profita, temveč tudi v smislu duhovnega dobička za javnost in pa ljudi, ki bodo naše kraje obiskali.

3.2. OVREDNOTENJE TRENUTNEGA STANJA V ZASAVSKEM TURIZMU

Razloge za zadržke pri tem, da turizem v Zasavju ne dosega svojega potenciala, bi lahko pripisali:

- ne najboljši ponudbi ogledov kulturnih in naravnih znamenitosti
- neprepoznavnosti Zasavja kot turistične destinacije
- pomanjkanju informacijskih centrov in s tem pomanjkanju lahkega dostopa informacijskega gradiva na terenu.
- nezadostni ponudbi prenočišč

- premajhnemu številu gostinskih obratov, ki bi ponujali tradicionalno in lokalno primerno hrano
- pomanjkanju promocije regije in njenih dragocenosti
- majhnemu številu večjih dogodkov
- neustreznim tablam, ki bi tujce (ki ne poznajo lokalnega okolja) usmerjale k točkam interesa
- šibkejšemu gospodarstvu
- nezaupanju prebivalstva v bistven razcvet turistične panoge v prihodnosti Zasavja

Če odmislimo dilemo, ali so nam finančna sredstva za omilitev ali celo izničenje teh zadržkov sploh na voljo, bi za rešitve predlagali slednje.

3.2.1. Ponudba ogledov kulturnih in naravnih znamenitosti

»V Zasavju deluje šest turističnih agencij, ki pa se ne ukvarjajo s privabljanjem gostov v regijo. Njihova dejavnost je omejena na tako imenovani odhodni turizem. Dve od agencij navajata, da beležita tudi zanimanje za ogled zanimivosti Zasavja, vendar je le-to majhno. Gre za organizirane skupine (sindikati, poslovni partnerji tukajšnjih podjetij, šole) predvsem iz Slovenije.« (Operativni program razvoja turizma v Zasavju do leta 2013, 2012, str. 30)

Za izboljšanje ponudbe ogledov kulturnih in naravnih znamenitosti bi predlagali preobrazbo turistične agencije za Zasavje, ki bi pod okriljem obdajala hčerinske agencije v Zagorju, Trbovljah in Hrastniku, ki bi skrbela za turistično vodenje v vsakem izmed krajev.

Poleg tega bi se dalo ustanoviti še neko manjšo institucijo z možnostjo za nadaljnji razvoj v nekaj večjega, če je seveda turistični odziv temu tudi primerno velik. K spodbudi zaposlovanja v to smer, bi se lahko ponudilo finančne spodbude. K sodelovanju bi se spodbujalo lokalne zgodovinarje in pripadnike društev, ki se ukvarjajo z ohranjanjem oz. proučevanjem kulturno-zgodovinske dediščine Zasavja.

Kljub temu pa podatki kažejo, da v Zasavju prevladuje izletniški turizem, ki temelji na samoiniciativnosti posameznikov in temelji manj na organiziranih skupinah, tako da je ekonomsko stanje le-tega težko izmeriti (Regionalna razvojna agencija Zasavje, 2019).

3.2.2. Neprepoznavnost Zasavja kot turistične destinacije

Neprepoznavnosti Zasavja kot turistične destinacije bi se lotili z večjim vključevanjem kulturno-zgodovinske dediščine, naravnih danosti in možnih aktivnosti za preživetje

prostega časa v našo turistično ponudbo. To je proces, ki je bolj ali ne odvisen od časa in pa od ljudi, ki bodo to novo ponudbo videli in konzumirali.

3.2.3. Pomanjkanje info centrov in info gradiva

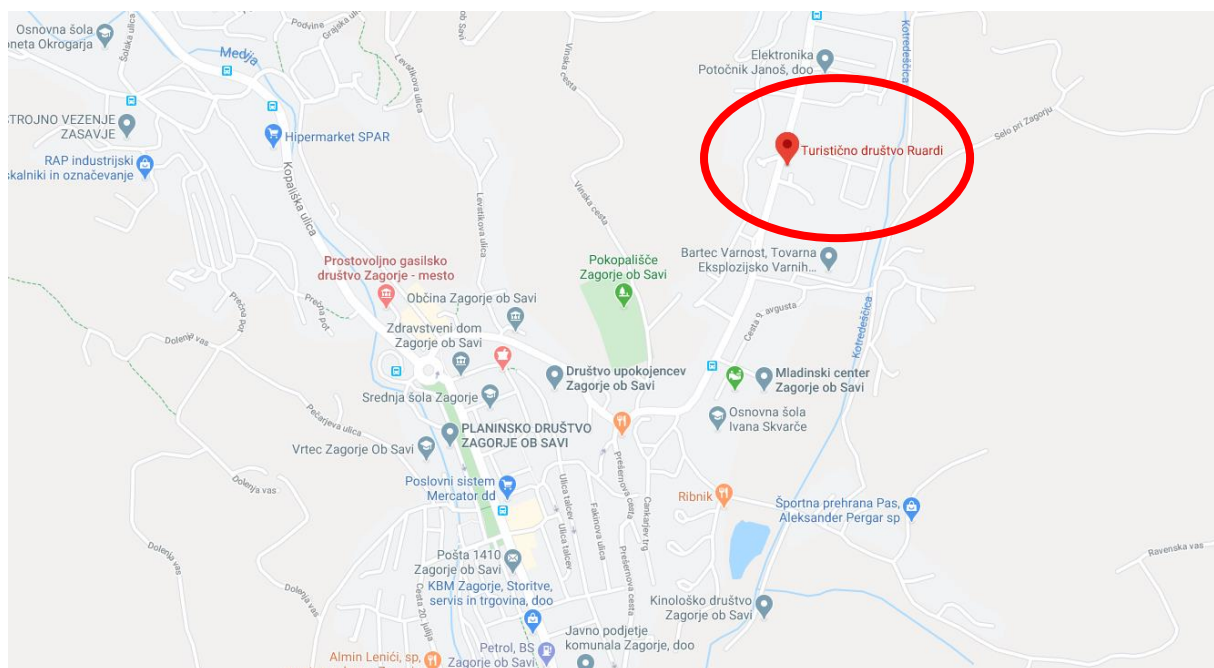
Turistična društva, ki so prisotna v Zasavju, če ne vključujemo občin Litije in Radeč, se sledeča:

- Turistično društvo Ruardi; Cesta 9. avgusta 68, Zagorje ob Savi
- Turistično društvo Trbovlje; Ulica 1. junija 4, Trbovlje
- Turistično društvo Hrastnik; Trg Franca Kozarja 7, Hrastnik

Turistično društvo Ruardi

Turistično društvo Ruardi v Zagorju se nahaja na bolj odročni lokaciji in ne blizu centra mesta. Ne pravimo, da ga je tujec preko aplikacije »Google Zemljevidi« nemočen najti, vendar če bi jaz v nekem kraju kot turist, ki ga dodobra ne poznam, moral iti na obrobje mesta, da se dokopljem do informacijske točke, bi me to malo frustriralo in s tem bi imel moj izlet malo negativen priokus. Lahko bi rekli, da saj je tako ali tako vseeno, saj lahko turist pogleda oz. poišče informacije na spletu, kar pa ni res. Vsak si ne bo šel poiskati informacij na splet, ampak si bo hotel dobiti informacije na konkreten način, se pravi fizično, iz oči v oči. Konec koncev, če kupec opazi, da je prodajalcu vseeno, ali bosta kupcu ponujena kvalitetna postrežba in izdelek, kakor se spodobi in ki si ju kupec zasluži, kaj potem kupca drži, da reče: »Ne, hvala, boljšo ponudbo si bom poiskal drugje.« in se nikoli več ne vrne?

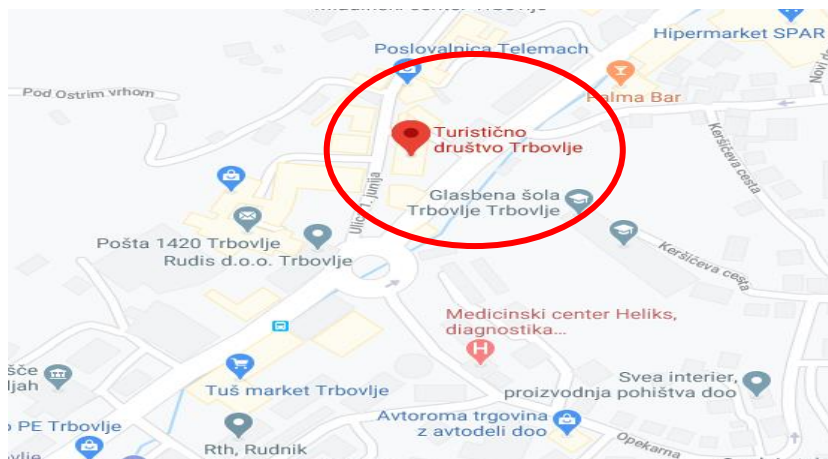
Turistično društvo Ruardi ima svojo spletno stran in pa Facebook profil, vendar na spletni strani o dogodkih ne objavlja že od 1. septembra 2018, na Facebook profilu pa je dejaven približno enkrat mesečno, poleg tega pa na njem na objavlja kaj dosti o novih dogodkih.

Slika 3.1: Lokacija Turističnega društva Ruardi. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020]

Turistično društvo Trbovlje

Medtem pa Turistično društvo Trbovlje uživa prednost tega, da se nahaja blizu centra mesta samega in s tem središču dogajanja.

Slika 3.2: Lokacija Turističnega društva Trbovlje. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020]

Kljub temu trpi za podobnimi simptomi kot zagorsko turistično društvo. Razen spletnega profila na Facebooku društvo nima svoje spletne strani in je odvisno od tako rečeno »proksi« strani Turistične zveze Slovenije, na katerem pa je nehalo objavljati novice, vabila na dogodke že leta 2016. Na Facebook profilu pa deluje podobno kot zagorsko društvo – je še vedno aktivno, a ne objavlja nobenih novic.

Poleg tega pa je društvo locirano na nevidnem mestu, ki ga človek lahko zlahka zgreši, če ni dovolj pozoren. Zato bi bila boljša možnost, če bi tudi prometni znak pri vhodu v parkirišče nakazal lokacijo društva v sosednji zgradbi.

Slika 3.3: Zgradba, v kateri se nahaja društvo. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020]

Turistično društvo Hrastnik

Situacija Turističnega društva Hrastnik pa je drugačna. Njihovi prostori se nahajajo v centru Hrastnika, vendar se tudi soočajo s problemom nepreglednosti, kar je vidno na spodnji sliki. Društvo nima niti spletne strani, niti profila na družbenem omrežju, tako da je očitno, da se nanašajo na fizičen promocijski material in posrednika, ki bo tam pa tam obvestil javnost o njihovem delovanju. Na spletu je tako rekoč nedejavno.

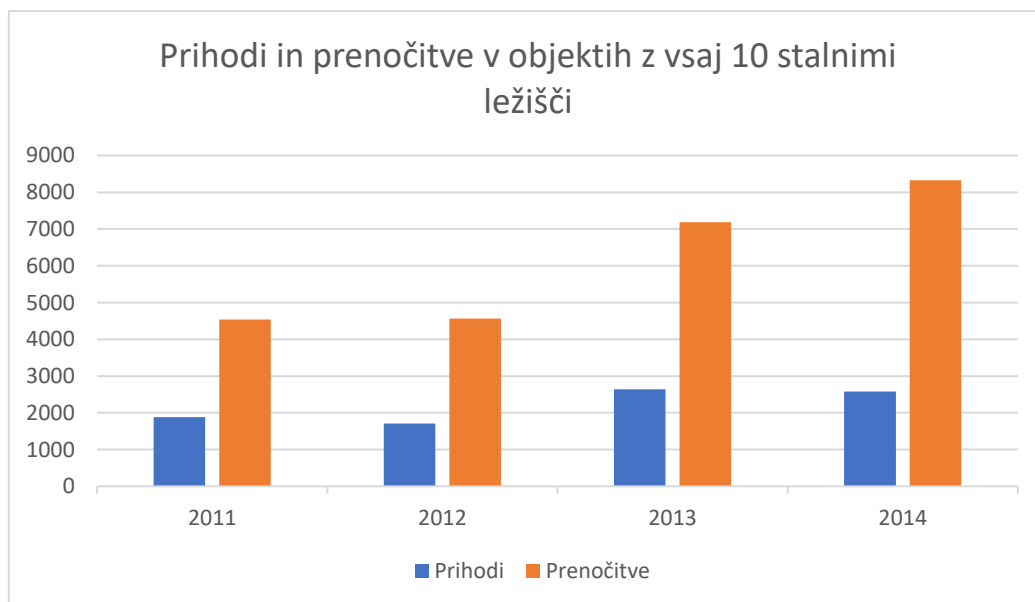
Slika 3.4: Vhod v prostore društva. Vir: Google Zemljevidi. [Citirano 4. 5. 2020]

Po analizi delovanja posamičnega društva smo sklenili, da bi lahko društva svojo učinkovitost izboljšala na naslednje načine:

- Turistično društvo Ruardi bi lahko svoje prostore preselilo v zdaj prazne prostore Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije na Cesti Borisa Kidriča 2 v Zagorju. V tej okolici poteka gost promet in bodo tako bližje glavni žili mesta.
- Turistično društvo Trbovlje bi svojo lokacijo lahko mimoidočim bolje nakazalo s postavitvijo prometne table pred dovozom na parkirišče.
- Turistično društvo Hrastnik bi prav tako lahko svojo lokacijo mimoidočim bolje nakazalo s kakšno informacijsko tablo. Hrastniško društvo bi si lahko omislilo izdelavo spletne strani in pa povezave z družbenimi omrežji, na katerih bi lahko izvajalo svojo promocijo. V današnjem času, je instinkt, da posameznik najprej o stvari, ki ga zanima, skuša poiskati podatke na spletu.
- Najbolj pomembno pa je, da se tem društvom vbrizga kakšna finančna injekcija z občinske strani, s katero bi lahko povečali svoj kader in s tem tudi olajšali/pospešili svoje delovanje.

3.2.4. Ponudba prenočišč

V Zasavju se po podatkih Zasavske turistične organizacije iz leta 2016 nahaja 14 namestitvenih objektov s 157 sobami in 517 ležišči. V planinskih domovih se nahaja večina ležišč, ki pa so osnovna in preprosta. Edini delujoči hotel je mladinski hotel, ki se nahaja v Trbovljah.

Grafikon 1: Prihodi in prenočitve v obdobju 2011 – 2014, Vir: SURS

»Pravih turistov lahko v zasavskih dolinah naštejemo na prste ene roke, poslovnežev, ki tu prespijo, ker morajo, je po sesutju nosilnih energetskih in lesnih podjetij komaj za obe roki,

glavnino predstavljajo tranzitni, dnevni gostje, ki znajo očitno edini ceniti središčno lego Zasavja.« (Kaj Zasavje ponuja turistom, 2016)

Naše mnenje je, da je potrebno ponovno oceniti, kakšne turiste naši kraji ter naša turistična ponudba privlačijo in se osredotočiti na tiste. Zasavje ni regija, ki bi se jo dalo primerjati s topliškim turizmom, pri katerem npr. v Čatežu v apartmajih in hotelih gostje ostanejo več dni – seveda, saj ponujajo drugačne izkušnje in doživetja, ki so v Zasavju drugačna.

»...da se k njim vračajo kanadski, belgijski, nizozemski in francoski gostje, a jim Zasavje pomeni le izhodišče, kjer prespijo in počijejo med izleti na slovensko morje, hribe ali toplice. Nekaj je poslovnežev (iz bližnjega Etija, op. p.) in naključnih gostov s kolesi in motorji, ki ostanejo kak dan ali dva.« (Malovrh, 2015)

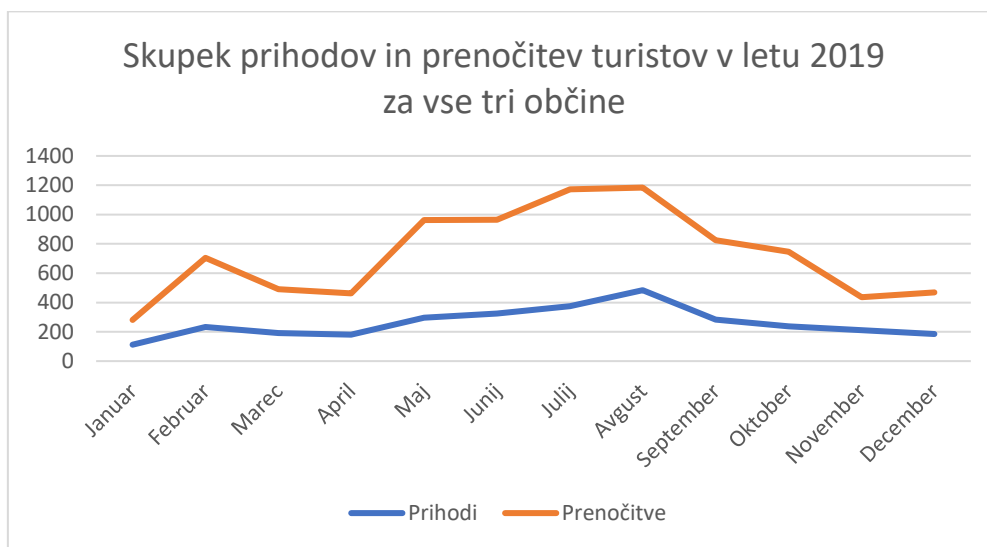

Slika 3.5: Gostišče Kum v Zagorju. Vir: <http://kum.si/qalerija/>. [Citirano 6. 5. 2020]

Glede na to, da menimo, da je najboljša izbira preusmeritev fokusa v Zasavju v izletni in tranzitni turizem, se pravi, kjer gostje nočijo maksimalno dva dneva, bi bila najboljša možnost, da se obstoječe namestitvene prostore v objektih, ki jih ponujajo, v tem času preuredi, da bodo ponujali kaj več kot samo osnovno ponudbo. Tako bodo današnji turisti s postrežbo in izkušnjo nasploh zadovoljni. O povečanju namestitvenih kapacitet in potencialni gradnji novih objektov, bi se moralo govoriti šele takrat, ko bo opaženo, da se že začenja vzpon tedenskega povprečja nočitev, ki počasi presega omenjene kapacitete.

	Število sob	Zmogljivost - ležišča	Prihodi turistov- domači	Prihodi turistov- tuj	Prenočitve turistov- domači	Prenočitve turistov- tuj
Hoteli in podobni nastanitveni objekti	56	132	33	98	50	159
Kampi	/	/	/	/	/	/
Ostali nastanitveni objekti	58	253	17	23	17	162
SKUPAJ	114	385	50	121	67	321

Tabela 3.1: Prenočitvene zmogljivosti v Zasavski regiji (december 2017), Vir: SURS

Grafikon 2: Skupek prihodov in prenočitev turistov v letu 2019 za vse tri občine, Vir: SURS

Brez dovolj urejenih nastanitvenih zmogljivosti ni moč razvijati turistične ponudbe za goste, ki bi v Zasavje prišli za daljši čas. Zato je v takšni situaciji smiselno razmišljati o programih za enodnevne goste. Smiselno bi bilo tudi ponujati več prenočišč, v mestih samih ali pa vsaj na njihovih obrobjih, saj se večina ležišč nahaja v planinskih domovih.

3.2.5. Gostinski obrati in ponudba

Čeprav je res, da jedi niso tako prepoznavne, kot to velja za jedi iz nekaterih drugih regij, to še zdaleč ne pomeni, da so zasavske jedi slabega okusa. Prav nasprotno, še tako enostavno hrano je moč pripraviti okusno in privlačno.

Večina gostinskih obratov spada v srednji kakovostni razred, res redki pa izstopajo s ponudbo in urejenostjo ter dosegajo višjo kakovostno in cenovno raven.

Ponudba v zasavskih gostiščih bi bila lahko prilagojena tako, da bi ob običajnem jedilniku ponujale še zasavske specialitete na posebnem jedilniku, npr. zasavska kisla juha, grenadirmarš, knapovsko sonce itd. To bi doprineslo k večji prepoznavnosti Zasavja na kulturnem zemljevidu Slovenije.

3.2.6. Promocija

»Imamo jo, imamo tudi potrebno infrastrukturo, manjka pa nam promocije in prepoznavnosti. Posameznik v turizmu ne pomeni nič. Turizem je množična in dolgoročna domena,« (Malovrh, 2015)

Leta 2008 so zasavske občine pod občino Trbovlje, ki je prevzela vlogo koordinatorke, začele s promocijo turistične ponudbe. Konec junija 2008 je prve aktivnosti začel izvajati Regionalni center za razvoj. Medtem je Regionalni center za razvoj pod pokroviteljstvom občin začel z izdelavo operativnega programa za razvoj turizma.

Slika 3.6: V 3 krasne Celostna grafična podoba. Vir: <https://www.yumpu.com/en/document/view/54386874/2-v-3-krasne-celostna-graficna-podoba>. [Citirano 6. 5. 2020]

Menimo, da so težave promoviranja turistične ponudbe v Zasavju:

- Zasavska turistična organizacija je od leta 2015 na družbenih omrežjih neaktivna.
- Veliko programov in produktov ni dovolj razvitih in premalo so osredotočeni na ciljne skupine. Prevladujejo večji dogodki – občasni festivali.
- Premalo produktov je zasnovanih regijsko in ki bi odražali zasavsko identiteto.

Zasavje mora nujno promovirati aktivnosti, produkte in dogodke, ki predstavljajo oz. na katerih se izvaja nekaj, kar predstavlja našo identiteto v smislu kulturno-zgodovinskega in naravnega bogastva.

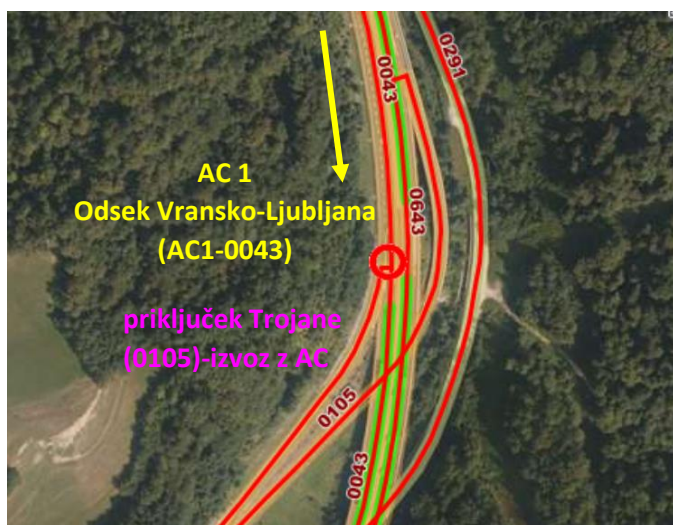
Slika 3.7: Spregledano slovensko mesto, ki vas popelje v preteklost. Vir:
<https://www.zurnal24.si/popotnik/virtualni-skok-v-preteklost-341988>. [Citirano 6. 5. 2020]

3.2.7. Neustrezne označbe

Pomanjkljiv je sistem označevanja, usmerjevalnih, označevalnih in pojasnjevalnih tabel, ki bi izletnike usmerjale, poučevale oz. kaj razjasnile. Dobrodošla bi bila prisotnost ne preveč zapletenih interaktivnih medijev, kot so npr. interaktivne table na kakšnih razglednih točkah ali kaj podobnega.

Na glavnih prometnicah, kot sta regionalna cesta ter železnica, ki potekata ob reki Savi in pa na avtocesti pri Trojanah, bi se lahko postavile informativne table z motivom, ki je značilen za Zasavje, na primer prekržani rudarski kladivci in pa logotip V 3 Krasne. Te table bi lahko stale v bližini rdečih krogov, ki so označeni na naslednjih slikah.

CE – LJ (izvoz z AC na cesto R1 Trojanje-Izlake)

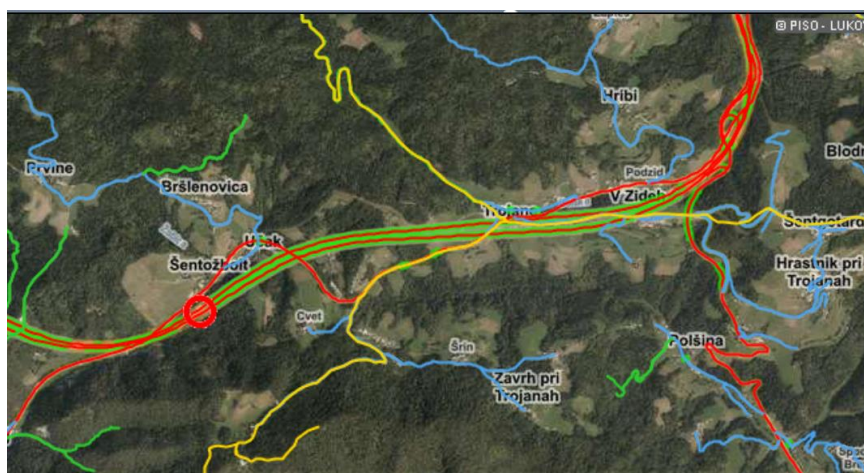

KAT. CESTE (ATR1): 1
KAT. CESTE (OPIS): AC - avtocesta
ŠIF. ODSEKA (ATR4): 0043
OPIS: VRANSKO-TROJANE

KAT. CESTE (ATR1): 1
KAT. CESTE (OPIS): AC - avtocesta
ŠIF. ODSEKA (ATR4): 0105
OPIS: PRIKLJ. TROJANE

Slika 3.8: AC CE – LJ (izvoz z AC na cesto R1 Trojane-Izlake). Vir: (PISO, 2020). [Citirano 6. 5. 2020]

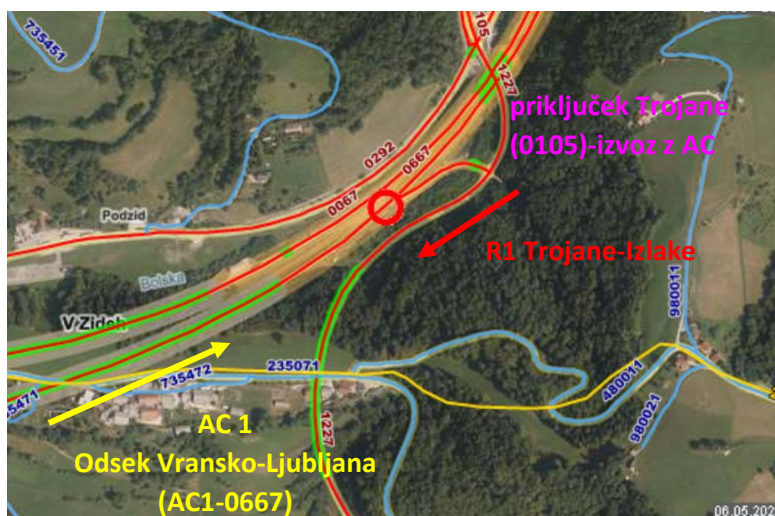
LJ – CE (izvoz Trojane)

KAT. CESTE (ATR1): 1
KAT. CESTE (OPIS): AC - avtocesta
ŠIF. ODSEKA (ATR4): 0667
OPIS: TROJANE-BLAGOVICA

KATEGORIJA CESTE: 1
KAT. CESTE OPIS: AC - avtocesta
VRSTA OBJEKTA: 6
VRSTA OBJEKTA OPIS: predor
ZAČETNA STAC. OBJEKTA:
ŠIFRA OBJEKTA: VA0753
OPIS: TROJANE

Slika 3.9: AC LJ-CE (izvoz Trojane). Vir: (PISO, 2020). [Citirano 6. 5. 2020]

KAT. CESTE (ATR1):	1
KAT. CESTE (OPIS):	AC - avtocesta
ŠIF. ODSEKA (ATR4):	0667
OPIS:	TROJANE-BLAGOVICA

KAT. CESTE (ATR1):	1
KAT. CESTE (OPIS):	AC - avtocesta
ŠIF. ODSEKA (ATR4):	0105
OPIS:	PRIKLJ. TROJANE

KAT. CESTE (OPIS):	R1 - regionalna cesta I. reda
ŠIF. ODSEKA (ATR4):	1227
OPIS:	TROJANE-IZLAKE

Slika 3.10: AC LJ-CE (izvoz z AC na cesto R1 Trojane-Izlake). Vir: (PISO, 2020). [Citirano 6. 5. 2020]

3.2.8. Šibkejše gospodarstvo

Ko je gospodarstvo šibkejše pomeni, da so ljudje bolj zadržani, kar se tiče investiranja in podpiranja določenih občinskih projektov, kar potem sledi v to, da se ti projekti zaradi skepticizma na koncu ne izvedejo. Ni nujno, da samo zaradi pomislekov javnosti, velikokrat pride do prekinitve dotoka zunanjega financiranja, kar ustavi uresničevanje nekega projekta, vendar nam se zdi, da je tudi zelo pomemben del tega, da prebivalci nekega kraja uvidijo potencial v neki pobudi, kar bo pomenilo tudi večje notranje sodelovanje, kohezivnost in pa samoiniciativo.

Pomanjkanje v občinskem proračunu pa konec koncev tudi pomeni, manj investicije v infrastrukturo in pa v določene gospodarske panoge (v našem primeru v turizmu), kar pa sledi v borno ponudbo postrežbe in turističnih produktov.

»Iz podatkov je razvidno, da je zasavski turizem doživel najhujši udarec z zaprtjem hotela Medijske toplice, le ta hotel je še vedno zaprt in propada, saj se tako število obiskovalcev kot tudi nočitev zmanjšalo za približno polovico. Po drugi strani pa se je poslabšal tudi zaradi splošnih razmer kot so to zniževanje števila delovnih mest in upadanje kupne moči prebivalstva regije. Zaradi šibke ponudbe nastanitve veliko obiskovalcev Zasavja uporablja nastanitvene kapacitete v soseščini.« (Ocena stanja regije po posameznih področjih za namen priprave RRP 2021-27, 2019, str. 13)

Turizem seveda lahko pri tem pomaga. S povečanjem prometa in aktivnosti v Zasavju, bi lahko na naše kraje vrglo oči iz zunanosti, kar bi sledilo v povečanje povpraševanja in pa možnosti po zunanjem dotoku finančnih sredstev v smislu zunanjih investicij, kar pa bi sledilo v zvišanje življenjskega standarda, kar bi sledilo v večje zadovoljstvo prebivalstva in s tem potencialni zvišek v lokalni produktivnosti. Vse je povezano.

3.2.9. *Nezaupanje prebivalstva*

Če nimaš ljudi, ki bi zaupal vate in v cilj, ki ga želiš doseči, ti bo šlo bolj slabo. Na podlagi pogovorov z znanci, prijatelji in domačimi o turizmu v Zasavju je vtis vseh izdelovalcev naloge enak. Tega sicer ne moremo posploševati, ker nismo naredili večje raziskave mnenja, lahko pa rečemo, da vsaj del prebivalstva naše regije turizem v Zasavju jemlje kot nekaj, kar je bolj na stranskem tiru ali pa, da sploh nima prihodnosti v naših krajih.

Ta zadržek bi se dalo rešiti z javnim obveščanjem o tem, da ima Zasavje edinstvene prvine, ki bi se jih dalo izkoristiti ter pokazati svetu. Javno mnenje se bo začelo spreminjati, ko bodo ljudje videli konkreten napredek v smislu večjega obiska iz drugih krajev, tudi na večjih organiziranih dogodkih, ali pa, ko bodo opazili splošno povečanje aktivnosti v svojem kraju.

4. MOŽNOSTI IN AKTIVNOSTI, KI BI SE JIH DALO (BOLJ) IZKORISTITI

Poleg tega, da smo v prejšnjem poglavju predstavili razloge, ki ovirajo zasavski turizem in na drugi strani tudi predstavili načine, kako bi se ti zadržki omilili oz. izničili, smo pri skupni debati prišli tudi do določenih idej, za katere menimo, da bi se jih dalo (bolj) izkoristiti ali izpopolniti.

4.1. »DRY-TOOLING«

V zadnjih letih je vse bolj popularen dry-tooling. V Hrastniku je Vili Guček preplezal in zanj opremil 37 plezalnih poti. Menimo, da bi lahko plezalne poti za dry-tooling razširili tudi na območju Save in na drugih višjih predelih Zasavja, če so ti seveda za takšno aktivnost primerni. Dry-tooling bi morali v Zasavju bolj promovirati in vlagati denar v izdelavo poti. V zadnjem desetletju je postal šport, kjer ljudje tudi tekmujejo, zato bi lahko v Zasavju prirejali tudi tekmovanja. Največ dohodka bi lahko pridobili s prodajo opreme.

Slika 4.1: Skupna tura dry-tooling + ledno plezanje. Vir: <http://www.aodomzale.si/blog/2019/01/13/skupna-tura-drytooling-ledno-plezanje/>. [Citirano 7. 5. 2020]

Oprema lahko posameznika stane tudi preko tisoč evrov, kar bi lahko izkoristili s prodajnimi centri, ki ponujajo dotično opremo blizu plezališč. Hkrati bi lahko bila plezališča blizu območji rudarske kulturne dediščine, da bi ljudi lahko pritegnil ogled še tistih objektov.

Blizu plezališč bi lahko postavili tudi lokale ter gostišča, da bi si lahko plezalci odpočili. Če bi dry-tooling postal ena od glavnih aktivnosti Zasavja, bi lahko nadaljevali s postavitvijo manjših hotelov, prenočišč. S tem bi si posledično omogočili tudi dodaten zaslužek.

Seveda bi denar lahko vložili tudi v notranja plezališča, a s tem bi dry-tooling izgubil na pomenu. Z odprtjem plezalnih centrov za dry-tooling bi lahko ljudje plezali, občudovali naravo in si mogoče ogledali muzeje kulturne dediščine, če bi bili ti seveda v bližini.

4.2. JAMATLON, DRUGA RUDARSKA IN INDUSTRIJSKA DEDIŠČINA

Vemo, da ima Zasavje bogato kulturno dediščino glede rudarstva, ki je sočasno pomenila tudi razvoj drugih industrijskih dejavnosti. Vprašanje je, kako rudarsko in industrijsko kulturno dediščino uporabiti za pritegnitev turistov.

Jamatlon je zasavska družabno športna prireditev, ko se ekipe podajo v rudniško jamo na relaciji Hrastnik – Trbovlje ali obratno in prehodijo dobrih pet kilometrov. Poteka dvakrat letno: poleti v okviru rudarskega praznika in decembra ob prazniku sv. Barbare, zavetnice rudarjev. Lansko leto se je Jamatlona udeležilo ca. 340 ljudi, kar je bilo rekordno število. Jamatlon je precej velika prireditev v Zasavju ampak še vseeno ne prinaša dohodka za zasavske občine, saj je dogodek neplačljiv.

Predlagamo, da se že pred dokončnim zaprtjem Rudnika Trbovlje Hrastnik razmišlja o povečanju obsega, iskanju novih možnosti za ogled odprtih delov jame tudi za tiste obiskovalce, ki nimajo želje ali niso sposobni tako adrenalinskega obiska. Sočasno bi si lahko pogledali tudi muzejsko urejeno dediščino rudarjenja in druge industrijske dediščine (ureditev zanimivih izvoznih jaškov, vhodov v rudnik, zanimivih objektov bivše separacije rudnika in Termoelektrarne Trbovlje...).

Slika 4.2: Jamatlon 2019. Vir: <https://www.jamatlon.si/>. [Citirano 8. 5. 2020]

4.3. RUDNIK SITARJEVEC

Rudnik Sitarjevec je odličen primer rudarske in geološke dediščine, ki je edinstvena v tem delu Evrope. V njem se namreč pojavlja preko šestdeset različnih mineralov. Objekti, ki so že in bodo še namenjeni za ogled, imajo tudi vzgojno izobraževalni namen.

Izkoriščanje rude na območju rudnika Sitarjevec sega v daljno preteklost. Arheološko najdišče na vrhu Sitarjevca kaže na to, da so v Litiji rudarili že v času Kelto. Posredno je dokazano je tudi obratovanje litijskega rudnika v rimskem obdobju.

Leta 1919 je Waagen v spisku krajev označil Litijo kot srednjeveški rudnik železa in živega srebra ter opozoril, da je bila v 15. stoletju med rudniki železa na Kranjskem tudi Litija. Že v začetku 16. stoletja je bil v Litiji višji rudarski urad, kar govori o razcvetu rudarstva na tem območju. Prvi pisni dokument o rudarjenju v okolici Litije je nagrobni spomenik rudarskemu mojstru Cristofu Brukherschmidu z letnico 1537.

Leta 1542 je bil gospodar Litijskega rudnika Jorg Tanholzer. Tedaj so izkoriščali predvsem železo, nato pa so prešli na proizvodnjo svinca. Rudnik je nehal delovati leta 1604, ko je zaradi pomanjkanja kapitala in strokovno usposobljenega kadra Litijo zapustil zadnji podjetni lastnik A. Ugnand.

Menimo, da je rudnik Sitarjevec pomemben ne samo za Zasavsko regijo ampak tudi ostale kraje Slovenije. Kar ga naredi posebnega ne le v Zasavju, temveč tudi v celi Sloveniji je to, da je edini rudnik na naših tleh, v katerih se da videti preko toliko različnih mineralnih in rudninskih združb na enem mestu.

Slika 4.3: Rudnik Sitarjevec (Vir: Zasebni arhiv)

4.4. »ESCAPE ROOM«

V sklopu pouka ITS Novo Zasavje smo se pred meseci udeležili eksponata v Delavskem domu Trbovlje, v katerem so zgradili tako imenovani »Escape room«, ki nas je popeljal skozi izkušnjo, ki je dajala vtis pravega rudnika, v kateri mora obiskovalec reševati izzive in uganke.

Slika 4.4: Pobeg iz rudnika kmalu v Trbovljah. Vir:
<http://kum24.si/clanek/novice/5d3059397d37e/pobeg-iz-rudnika-kmalu-v-trbovljah>. [Citirano 6. 5. 2020]

Izkušnja se nam je osebno zdela odlična in vidimo potencial v tem, da se na starih rudniških površinah ali pa v samih jamah (takrat ko so te sanirane in varne za uporabo) ustvari podobna izkušnja, ki je ena izmed najbolj edinstvenih. Izkoristek le-te, pa je po našem mnenja zelo vreden promocije.

4.5. RIBOLOV

V Sloveniji je popularen tudi ribolov. Ribiška zveza Slovenije vsako leto prejme preko tristo tisoč evrov. Menimo, da ima Zasavje veliko neizkoriščenih lovišč, ki bi jih lahko izkoristili. Do zdaj se lovišča nahajajo na naslednjih lokacijah:

- Potok Medija
- Potok Šklendrovec
- Reka Sava
- Ribnik Zagorje
- Ribnik Trbovlje
- Hrastnik: Boben

Slika 4.5: Kje loviti? Vir: <http://www.som.si/lov.module.php?id=27>. [Citirano 6. 5. 2020]

Slika 4.6: Tekmovanje v ribolovu 2016. Vir: <https://www.sever-zasavje.si/sl/news/tekmovanje-v-ribolovu-2016.html>. [Citirano 6. 5. 2020]

Denar, ki ga zasavske občine pridobijo, bi lahko uporabili za izdelavo umetnih jezer, ki bi vključevali prostor za ribolov, tlakovano sprehajalno pot. Zraven bi prav tako lahko imeli gostišče ali lokal. Površin za ribolov je dovolj, a problem je, da zraven površin za ribolov ni ribiških storitev. Lastniki zaslužijo predvsem s prodajo dovolilnic za lov in gostišči, če jih imajo. Menimo, da bi vsako območje za ribolov moralo vsebovati storitve kot so:

- Gostišča in lokal
- Sprehajalna pot v bližini
- Še eno umetno jezero, ki bi lahko bilo namenjeno vožnji z čolnom

Opazili smo še eno večjo pomanjkljivost pri površinah za ribolov. Nikjer v Zasavju ni trgovine, ki bi prodajala ribiško opremo. To bi lahko potencialno povečalo zaslužek, ki ga Zasavje ima od ribolova. Ribiška oprema na posameznika znese tudi preko sto evrov. Posameznik mora pri ribolovu kupovati vabe, menjati palico, laks, plovec itd. , zato bi lastniki povečali letne dohodke, ki jih od svojega posla prejmejo in s tem dodatno prispevali k BDP-ju Zasavja.

4.6. POHODNIŠTVO

Zasavje ima med drugim tudi dovolj lepih vrhov in pešpoti kot so:

- Javor (1132)
- Čemšeniška planina(1204)
- Mrzlica(1122)
- Kum oz. » Zasavski Triglav« (1220)

Pohodništvo se v Zasavju obnese le poleti. Promoviramo ga premalo. Pozitivna lastnost, ki jo vrhovi imajo so gostišča, kjer lahko ljudje počijejo in na nekaterih vrhovih tudi prespijo. Čemšeniška planina in kum imata ponudbo jedi in pijače, kar Mrzlici in Javorju manjka.

Kot smo že omenili, bi se tematskim in pohodniškim potem prilegla boljša označba in pa kakšni interaktivni elementi npr. interaktivne table z zemljevidi, informacijami itd. na kakšnih razglednih točkah.

ZAKLJUČEK

Z izdelavo te naloge in vpleteno analizo ter raziskovanjem smo dosegli slednje:

- poglobili smo naše razumevanje o tem, v kakšni situaciji je turizem v Zasavju
- okrepili smo možnost za kreativno razmišljanje o določenih problemih
- raziskali oz. tudi sami smo zadržke, s katerimi se trenutno srečuje turistična ponudba v naših krajih in predlagali ideje o tem, kako bi se zadržke omililo ali pa izničilo
- podali smo lastne ideje o aktivnostih in lokacijah, ki se nam zdijo vredne vpogleda in bi se jih, če bi občinska sredstva to omogočala, izkoristilo
- krepili smo sposobnost dela v skupini in občutek sloge

Zasavje ima potencial za turizem, a tega potenciala ne izkoriščamo, kot bi ga lahko. Ugotovili smo, da razlog leži v tem, da trenutna ponudba v Zasavju ne vsebuje ravno veliko turističnih produktov, ki bi izkoriščali identiteto Zasavja v povezavi z njegovo preteklostjo in naravnimi bogastvi, kar pa bi nudilo k prepoznavnosti same regije. Agencije in organi, ki pa so bili ustvarjeni, da skrbijo za ter koordinirajo promocijo zasavskih turističnih produktov, pa so večinoma v današnjem času neaktivna.

Društva, ki se ukvarjajo s turizmom posredno oz. neposredno, menimo pa, da je premalo medsebojnega sodelovanja pri izvajanju podobnih ali skupnih aktivnosti ali organizaciji dogodkov, s čimer bi okrepili organizacijske zmožnosti in s tem ponudbo samo. Prišli smo do sklepa, da bi se te zadržke po večini dalo rešiti z dotokom novih sredstev in bolj premišljenim razporejanjem le-teh. Pri tem bi lahko s svojimi sredstvi pripomogle tudi občine.

Zavedamo se, da je Zasavje slabo primerljivo z ostalimi turistično bolj aktivnimi regijami, ki imajo drugačne priložnosti in posledično tudi drugačen pristop k turistični panogi, ki so ga lahko razvijali veliko dlje časa kot mi.

Imamo pa nekaj svojih specifičnosti, ki bi jih vsekakor lahko in morali izkoristiti. Zasavske občine bi morale pri svojih podvigih v dotični panogi stopiti skupaj, koordinirati, promovirati ter izkoristiti edinstvenosti in identiteto naše regije. Pri tem bi morali za pomoč zaprositi tudi naše športnike, kulturnike in druge v Sloveniji, Evropi in tudi svetu znane Zasavčane. Le tako se bomo uveljavili na slovenskem turističnem platnu kot prepoznaven in ogleda vreden kotiček v Evropi.

VIRI IN LITERATURA

RTH Trbovlje [online]. <<http://muzej.rlv.si/si/zanimivosti/432>>. (Citirano 3. 4. 2020)

Premogovniki v Sloveniji [online]. <http://gis.si/egw/GSS_T10_P03/index.html>. (Citirano 5. 4. 2020)

Strokovna podlaga za športno rekreacijsko območje v Zagorju ob Savi [online]. <<http://www.zagorje.si/dokument.aspx?id=3893>>. (Citirano 6. 5. 2020)

Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2014-2020 [online]. <https://www.rra-zasavje.si/uploads/RRP%20Zasavske%20regije%202014-2020_1.pdf>. (Citirano 4. 5. 2020)

Regionalni razvoj [online]. <<https://www.rra-zasavje.si/si/regionalni-razvoj/>>. (Citirano 4. 5. 2020)

Kaj Zasavje ponuja turistom? [online]. <<https://www.zon.si/kaj-zasavje-ponuja-turistom/>>. (Citirano 5. 5. 2020)

V 3 krasne [online]. <<https://www.trbovlje.si/vsebina/v%203%20krasne/20>>. (Citirano 5. 5. 2020)

Operativni program razvoja turizma v Zasavju do leta 2013 [online]. <http://hrastnik.si/fileadmin/user_upload/Zivljenje_v_hrastniku/turizem/OP_natura2000_splet.pdf>. (Citirano 4. 5. 2020)

Zasavje ima več zlatih jajc, a jih ne zna tržiti [online]. <<https://www.delo.si/novice/slovenija/zasavje-ima-vec-zlatih-jajc-a-jih-ne-zna-trziti.html>>. (Citirano 5. 5. 2020)

Table o preteklosti za bodoči turizem [online]. <<https://zasavje.si/table-o-preteklosti-za-bodoci-turizem/>>. (Citirano 5. 5. 2020)

Turistično Društvo Ruard Zagorje [online]. <<https://www.facebook.com/TuristicnoDrustvoRuardiZagorje/>>. (Citirano 4. 5. 2020)

Turistična zveza Slovenija [online]. <<https://www.turisticna-zveza.si/>>. (Citirano 5. 5. 2020)

Okusno iz zasavske kuhinje [online]. <https://www.trbovlje.si/assets/attachments/10192/e-v3krasne_kulinarika.pdf?1492065628>. (Citirano 7. 5. 2020)

OCENA STANJA regije po posameznih področjih za namen priprave RRP 2021-27 [online]. <<https://www.rra->

zasavje.si/uploads/OCENA%20STANJA%20regije%20po%20posameznih%20podro%C4%8Djih%20v%20regiji.pdf>. (Citirano 6. 5. 2020)

Letna publikacija Turizem v številkah 2018 [online].

<https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/tvs_2018/tvs_interactive.pdf>.
(Citirano 6. 5. 2020)

V 3 Krasne [online]. <<http://v3krasne.si/>>. (Citirano 5. 5. 2020)

Popotnik, Melita. Tržnocomunikacijska strategija turizma v zasavski regiji [online]. 2003.
(Citirano 4. 5. 2020). Dostopno na naslovu: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/popotnik933.pdf>.

Google Zemljevidi

PISO

ARSO

Zasebni arhiv fotografij rudnika Sitarjevec